

Bar-Ilan University
אוניברסיטת בר-אילן

אוניברסיטת בר אילן

**איכות האינטראקציה התיווכית בשיטת ה-MISC, בין הצוות במעונות יום לבין ילדים בעלי מוגבלות
שכלית בזיקה לאמונות הצוות כלפי ההתקדמות וההתפתחות של ילדים אלה.**

נטלי סוקולובסקי

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לקבלת תואר מוסמך במחלקה לחינוך
של אוניברסיטת בר-אילן ע"ש מרטין (זוס)

תשע"ח

עבודה זו מוגנת ע"י זכויות יוצרים
This work is protected by copyright law

רמת גן

אוניברסיטת בר-אילן
בית הספר לחינוך
הספרייה

תקציר

מטרת המחקר הנוכחי הייתה לחקור את איכות האינטראקציה התיווכית בשיטת ה-MISC, בין הצוות במעונות יום לבין ילדים בעלי מוגבלות שכלית השוהים במעונות אלו, בזיקה לאמונות הצוות כלפי יכולת ההתקדמות וההתפתחות של ילדים אלה.

הנחת המחקר הייתה שגם באוכלוסייה בעלת מוגבלות שכלית ימצא קשר בין אמונות המטפלות כלפי יכולות התפתחות והתקדמות של הילדים הללו לבין סגנון התיווך שלהן באינטראקציה עם ילדים אלו. ככל שהמטפלת מאמינה יותר ביכולת ההתקדמות וההשתנות של ילדים בעלי מוגבלות שכלית כך איכות האינטראקציה שלה עם הילדים על פי שיטת ה-MISC תהיה גבוהה יותר.

במחקר השתתפו 12 מטפלות העובדות במעונות יום שיקומיים לילדים עם מוגבלות שכלית ברחבי הארץ. כמו כן ניצפו 32 ילדים (בין 2-3 ילדים למטפלת). גיל הילדים נע בין 3 ל-5 שנים. כל מטפלת צולמה ותועדה במשך 10 דקות של אינטראקציות בשתי סיטואציות לפחות בתוך המעון (בשעת הארוחה ובפעילות אחר הצהריים כמו משחק). המחקר כלל שישה כלים. חמישה כלים להערכת אמונות הצוות והעמדות כלפי יכולת ההתקדמות וההשתנות של בעלי מוגבלות שכלית וכלי אחד לבדיקת איכות האינטראקציה בין הצוות לפעוטות.

השערת המחקר הראשונה היתה-

יימצא קשר חיובי בין מידת האמונה של המטפלת ביכולת ההתפתחות וההתקדמות של ילדים בעלי מוגבלות שכלית לבין היכולת שלהן ליצור אינטראקציה עם ילדים אלו על פי שיטת ה-MISC.

על מנת לבחון השערה זו נערך מבחן מקדם המתאם של פירסון לבדיקת הקשר בין אמונות המטפלות כלפי התפתחות והתקדמות של הילדים בעלי מוגבלות שכלית ובין הסגנון התיווכי של המטפלות הללו באינטראקציה עם ילדים.

מעיון בתוצאות עולה כי השערת המחקר הראשונה אוששה בחלקה. נמצאו מספר קשרים מובהקים בין עמדות המטפלות ובין המוכנות שלהם לסייע לילדים בעלי מוגבלות שכלית. לא נמצא קו אחד המאפיין את כלל המשתתפים השונים שנבדקו.

טווח המתאמים המובהקים בזמן משחק נע בין 36-86. כאשר המתאם הגבוה ביותר הוא בין עמדת המטפלת כלפי שילוב ובין המצב שבו הילד יוזם את התקשורת (86.**). ככלל מעיון בנתונים אלו עולה כי כאשר הילד יוזם את התקשורת, האמונות של המטפלת ביכולת ההשתנות של הילד גבוהות יותר. גם כאשר המטפלת מצליחה לעודד את הילד לבצע פעולות ללא הסבר מילולי והוא אכן נענה לה,

האמונה של המטפלת ביכולתו של הילד להשתפר גבוהה יותר. לעומת זאת ישנם מצבים שאינם משפיעים על האמונה של המטפלת כמו למשל: משמעות לא מילולית. לעומת זאת, טווח המתאמים המובהקים בזמן **האוכל** נע בין 61-38. כאשר המתאם הגבוה ביותר הוא בין עמדה קוגניטיבית של המטפלת ובין המצב שבו המטפלת יוזמת את התקשורת (61**). ככלל מעיון בנתונים אלו עולה כי כאשר הילד יום את התקשורת, לא ניתן לחשב מתאם בשל העדר פיזור של התשובות.

השערת המחקר השנייה -

יימצא הבדל באיכות האינטראקציה שבין המטפלת לבין ילדים בעלי מוגבלות שכלית השוהים במעון בזיקה לגיל הילדים.

כדי לבחון את השאלה האם ישנו הבדל באיכות האינטראקציה שבין המטפלת לבין ילדים בעלי מוגבלות שכלית השוהים במעון בזיקה לגיל הילדים נערכו מבחני t-test למדגמים בלתי תלויים. מעיון בתוצאות עולה כי השערת המחקר השנייה אוששה גם היא בחלקה. מתברר שביחס לאינטראקציה שבין המטפלות לבין הילדים **בזמן משחק** נמצא הבדל מובהק בין ילדים צעירים (גילאי 3-4) לבין האינטראקציה בזמן משחק בין המטפלות לילדים בוגרים יותר (גילאי 5-6) רק ביחס לשלושה תת תחומים שנבדקו.

נמצא הבדל במידת האינטראקציה שבין המטפלות לילדים בזמן משחק בתת התחום **מיקוד לא-מילולי**. תת-התחום השני שלגביו נמצא הבדל באינטראקציה של המטפלת בין צעירים לבוגרים יותר הוא **הרחבה גבוהה**. בנוסף, נמצא הבדל במידת האינטראקציה שבין המטפלות לילדים בזמן משחק בתת התחום **משמעות מילולית**. ביחס ליתר המדדים לא נמצא הבדל מובהק באינטראקציה של המטפלות אל הילדים הללו בזיקה לגיל הילד. כאמור לעיל, האינטראקציה הזו שבין המטפלות לילדים בעלי מוגבלות שכלית נבדקו בשני מצבים. המצב הראשון הוא בעת משחק והתוצאות פורט לעיל. המצב השני הוא בעת האוכל וזאת נפרט עתה.

כדי לבחון את השאלה האם ישנו הבדל באיכות האינטראקציה שבין המטפלת לבין ילדים בעלי מוגבלות שכלית השוהים במעון בזיקה לגיל הילדים **בזמן האוכל** נערכו מבחני t-test למדגמים בלתי תלויים.

מעיון בתוצאות עולה כי השערת המחקר השנייה אוששה גם היא בחלקה גם בקשר לאנטראקציה בזמן האוכל. מתברר שביחס לאינטראקציה שבין המטפלות לבין הילדים בזמן האוכל נמצא הבדל מובהק בין ילדים צעירים (גילאי 3-4) לבין האינטראקציה בזמן האוכל בין המטפלות לילדים בוגרים יותר (גילאי 5-6) רק ביחס לאחד מן התחומים שנבדקו.

נמצא הבדל במידת האינטראקציה שבין המטפלות לילדים בזמן האוכל במצב שבו הילד הוא זה שמפסיק את התקשורת. ביחס ליתר המדדים לא נמצא הבדל מובהק באינטראקציה של המטפלות אל הילדים הללו בזיקה לגיל הילד כאשר הם בסיטואציה של אוכל.

בהתבסס על המחקרים שהוצגו לעיל בדבר הקשר שבין אמונות המטפלות לבין התנהגות המטופלים בעלי ההתפתחות התקינה. שיערנו שגם באוכלוסייה בעלת מוגבלות שכלית יימצא קשר בין אמונות המטפלות כלפי התפתחות והתקדמות של הילדים לבין סגנון התיווכי באינטראקציה עם ילדים אלו. ככל שהמטפלת תאמין יותר בילדים בעליפיגור קשה ועמוק כך איכות האינטראקציה על פי שיטת ה-MISC תהיה גבוהה יותר.

כלומר, ממצאי המחקר הנוכחי מראים כי נמצאו הבדלים בעמדת המטפלות במשתנים מסוימים. גם השערה זו אוששה חלקית מכיון שרק במשתנים מסוימים נמצאה השפעה לגיל הילד על האינטראקציה שלו עם המטפלת (לפי מודל ה-MISC).

לסיכום, כאמור לא נמצאו מחקרים העוסקים באמונות ודעות של מטפלים במעון לפעוטות בעלי מוגבלות שכלית בהקשר לאיכות יחסי הגומלין והשפעתם. לעומת זאת מצאנו כי ישנם מחקרים שהתמקדו בגורמי השפעה על התפתחות ילדים עם התפתחות תקינה. שיטת ה-MISC שהופעלה עד כה בקרב ילדים בעלי התפתחות תקינה בארץ ובילדים בעלי צרכים מיוחדים הוכיחה בעזרת חמשת הפרמטרים כי כאשר יש תיווך איכותי בין המטפל לילד אזי התפתחותו של הילד תתקדם. ואם מדובר בילדים רגילים /או בעלי צרכים מיוחדים אין מניעה לבדוק מדדים אלו בשיטת ה-MISC לגבי אוכלוסייה בעלת מוגבלות שכלית כפי שעשינו במחקרינו.

יחד עם זאת, לנוכח מיעוט המחקרים בתחום הזה, יש מקום למחקר עתידי החושף את שיטת ה-

MISC בילדים בעלי מוגבלות שכלית בהקשר ישיר לאמונות ודעות המטפלות. מלבד הגיוון והחדשנות של מחקר זה בתחום הנלמד, ניתן לראות בגילויים העתידיים כבעלי יכולת לשיפור איכות החיים של אוכלוסייה זו של הפיגור השכלי וקידומם.